

Amerikabrevet, -en hjemlig odysse.

Tatt ut i sin helhet fra "År-boken for Nord-Troms 1983"

Odysse er i fremmedordboken forklart som en eventyrlig reise som byr på mange eiendommelige opplevelser.

Når vi drister oss til å sette odysse-betegnelsen på dette spesielle Amerika-brevet, så er det fordi det gir oss opplevelsen av å reise på mange plan. For det første gir det oss en reise i tid og rom.

Amalie Gaare beretter om sin egen reise til Amerika i 1917, - en reise som byr på beretterens egne eiendommelige opplevelser under en strevsom reise slik den artet seg i 1917. Den gir oss en eiendommelig reiseopplevelse å delta på denne reisen slik vi bokstavelig gjør. Som en stille flom flyter selve beretningen framover; tar oss med inn i forskjellige bakevjer der mange uventede ting skjer. Overraskelser som både rører og betar.

I tillegg er det også en reise i tradisjon: Å lage fortellinger, viser og dikt på rim er - om ikke vanlig - så i det minste utbredt. Store hendelser er beskrevet på rim, gjerne tenkt til en spesiell melodi, og slik har de gjerne blitt bevart til hendelsen i seg selv er gått i glemmeboken. Det å skrive på rim har alltid blitt sett på som en prestasjon. En fortelling på 115 vers må derfor være en kraftprestasjon. Vi gjengir hele fortellingen i årboka.

Dette fordi vi ser fortellingen som et hele. En redigering av innholdet vil være å yte hele fortellingen urett på en måte. Slik vi ser bringer nye vers opplysninger som er av betydning for helheten - enten i form av detaljopplysninger, små sidesprang, eller så bringer nye vers både den reisende og leseren til nye steder og nye opplevelser.

Med dette inviterer vi leserne til en Amerikareise anno 1917 gjennom 115 vers.

Amerikabrev

skrevet av Amalie Gaare til Nora Bersvendsen.

Til deg min kjære Nora jeg skrive vil et brev,
og takke deg for senest, og at til meg du skrev.
Det var for meg stor moro å lese fra din penn,
dog fikk du vente lenge før du fikk svar igjen.

For kortet du og takker som jeg deg sendte til,
om jeg var i domkirken du også høre vil.
Ja nu skal jeg fortelle det beste som jeg kan,
om reisen helt fra hjemmet og til det nye land.

Det var på fredags morgen at jeg fra Rotsund gikk.
Med motorskøyte "Bjarne" jeg prektig følge fikk.
Jeg skulde opp til Skjervøy for der å få attest
av lensmann og av doktor, ja også sogneprest.

På lørdagsmorgen tidlig det så til Tromsø bar,
Der hadde jeg og saker som skulde gjøres klar.
Men stunden den var liten, jeg fikk ei være sen -
dog vovet jeg meg like til gaten Rektor Steen.

Til Harstad samme aften jeg meget silde kom,
gikk straks til hotell Norden, fikk meg et ledig rom,
Thi straks den neste morgen jeg skulde dra avsted
med postmannen til Kvedfjord, som jeg fikk følge med.

Og over eidet gikk det så fort seg gjøre lot,
så bestemor ei viste før jeg i stuen stod.
På samme søndagsaften de arangeret har
innsamling for de "belgiske" og jeg oppvarter var.

Da neste dag opprinder vi hadde fått nyttår,
jeg da med flere andre også til kirken går,
for Herrens ord å høre, Thi skriften sier så:
"Av brødet ei alene du ikke leve må."

Da dagen var til helde og dagen ebbet ut
jeg og min kjære Magnus tok oss en spadsertur.
Og vi oss da bestemte å gå til Vikeland,
vi hilse vil på Sina, ja også hennes mann.

En dag jeg ennu bliver i bestemoders hjem,
men da må farvel siges til hun og alle dem
jeg sammen hadde levet med i mine barndomsår
ja, og endel av ungdommens - den skjønne lyse vår.

Om onsdags ettermiddag drar jeg til Harstad platt
da jeg med hurtigruten skal derfra samme natt.
Men ingen reisefeller ser jeg på denne kant,
det var blott jeg alene som gikk som emigrant.

Sydover gikk det hurtig, thi farten den var god,
så jeg på land i Trondhjem om natt til lørdag stod.
Der ble jeg straks beordret av "Normen"s hotellbud
som blott for emigranter alene sendtes ut.

På lørdag ved 10-tiden jeg til kontoret går,
som like ved hotellet - rett forbi hjørnet står.
Thi der man hos agenten får ordrer og beskjed,
nødvendige papirer man og utrustes med.

Litt lenger ut på dagen, må jeg nok ut igjen.
Til politikontoret jeg først meg akter hen.
Derneft til Privatbanken jeg må nok også gå,
Thi alt hva reisen krever må jeg i orden få.

Og medens jeg da vanker i gater viden om
ser jeg blandt andre kirker også den store Dom.
Og om jeg enn var fremmed var tanken straks meg klar,
at dette var domkirken som jeg foran meg har.

Jeg derhen straks mon gange for at jeg skue kan
den kirke som navnkundig har vært i nordens land.
Den stod der taus, men mektig, dens stumme tale lød,
thi tusin oldtidsminner fremveldet fra dens skjød.

Den neste dag da lyder nok kirkeklokkens klang
og jeg hen til domkirken da styrede min gang.
Det var da og tilfeldig - det var stor høitidsfest,
en sønn av biskop Bøchmann innviet blev til prest.

Ennu en dag jeg hadde i Trondhjem om å gå,
litt innkjøp og å gjøre, jeg ut i byen må.
I mens jeg fremad vandrer i spent oppmerksomhet
mitt øie får å skue et kjært, ja- helligt sted.

Rett foran meg i gaten jeg ser et hus å stå
hvori min kjære fader i fordums tid mon gå,
thi da han drev med handel i mange, mange år
han alltid sine varer i dette huset får.

"Andreas Moe" var navnet som først tok tanken fatt,
derneft på stil og måte de bygninger var satt.
Det minnet meg om fortid hvor far gikk ut og inn,
mitt øie ble tilsløret og vemodsfylt mitt sinn.

På samme mandagsaften et skib til Bergen skal,
som medtar emigranter, vi var nu seks i tall,
Men veiret det var stormfullt for Stadt og Hustadvik,
så mange kvalme ofre der nok Havguden fikk.

Da onsdagsmorgen kommer vi så i Bergen er,
på kaien vi mottakes av tvende offiser,
som straks oss later vite vi til kontoret må
for der å undersøkes fra topp og inntil tå.

Når så kontoret åpnes vi er en samling stor,
Finnlendere og svensker, ja - dansker og spaniol.
Der barn er og kvinder. ja også mang en mann
og alle er på reise fra hjem og fedreland.

Da vi var vel beskuet på øine, hår og hud
de samme offiserer oss derfra fører ut.
Vi var visst å betrakte rett som en flokk av får
thi en forut i spissen og en bakefter går.

Igjen kom vi på kaien, ved den en ferge lå
som skal oss overbringe hen til det sted hvorpå
vi haver vår anvisning fra "Generalkontor"
at "Linjen" der betaler for oss en dag å bo.

Vi våre kort leverer til hotellverten som
to trapper opp oss fører, hen til et soverum
som ikke var utluftet og ei i orden bragt,
det hele var så usselt, vi stod der rent fortapt.

En dame som vist ikke var meget blyg av sind
hun sa "her lukter phu-hu", da verten bød oss inn.
En stol, ett bord, to senger - var neppe plass å stå,
rundt veggene vi henger og støtter oss på tå.

Det var ved middagstider vi kom til dette sted,
men ei servertes spise før etter klokken tre.
Da tiden den var inne vi aftensmat bør få
da kom herr vert og sagde: "Nu skal ombord I gå.

Han troppet opp foran oss og vi bakefter slang,
bagasjen tung å bære og veien meget lang.
I Trondhjem fra hotellet en vognmann sendtes ut,
men denne arme usling har sådant ei i bruk.

Til slutt vi snart er fremme, det langs ved stranden gikk,
og "Bergensfjord" der henne vi snart i sikte fikk.
"Ja, nu skal her i være", så lyder vertens ord,
"det snart vel kommer båter og taker jer ombord".

Vi står da der på stranden en time først, så to,
nu kulden har oss taket, vi har ei rist ei ro.
Vi kunde holdt oss varme om vi blott kunde gå,
men der har vi bagasjen og den vi passe må.

At dette var beregnet vi etterpå forstår,
thi han for oss av Linjen den dag betaling får,
og må oss ikke bringe derhen til skibet ut
før dagen er tilende og der servering slutt.

Som alleting har ende så har og denne strid,
så vi ombord mon komme da klokken den var 10.
Vi våre kort leverte og straks anvisning fikk
hen til våre lugarer, det hele hurtig gikk.

Vi sultne var og trette, vår hu til køyen står,
lar søvnen så utslette de minner fra igår.
En hotell-vert som driver en sport som den mann der
han må visst tjene penger, men ei velsignelser.

Da neste dag er kommet vi langt i Nordsjø går,
dens dumpe underdønning vi fullt ut føle får.
Nordsjøen er jo alltid sjøsyke folk en skrekk,
og derfor den dag ikke er mange folk på dekk.

Det nu til aften helder og mørket faller på,
rett foran oss i leden et Engelsk vaktskib lå.
The man of war har ordret hvert skib til Kirkwall hen,
dertil vi og oppfordres, the Censor der er streng.

Da det var bleven morgen går jeg på dekket opp -
ett utall utav skibe, en skog av mastetopp
med flagg fra alle lande, et prektig syn det var.
Ser og en mann som pløyer - tenk tolvte januar.

Nu engelsk-offiserer har "Bergensfjord" besatt,
de over alt rumsterer, satt vakt ved hver en trapp.
tilslutt vi stuves sammen på skibets nederst dekk,
så tett som sild i tønne, det var en gru, en skrekk.

Da alle var nedstuvet, ei fler man finne kan,
vi får tilbake vende, men kun ad snegle gang,
thi hver sine papirer i hånden have må,
og blott kun en ad gangen får gjennom vekten gå.

Vi alle vare glade da dette ende fikk,
thi lidt over ni hundre igjennom vekten gikk.
Der nest denne avstikker halvandet døgn oss tok,
så sinnet føltes lettet da vi derfra bortdrog.

Når lørdagen opprinder det ad Atlanten går,
i døgn -samfulle åtte- vi der nu være får.
Om søndag på formiddag vi så prediken har,
det var en prest som talte som og på reisen var.

Det stormet alle dager og mandag likeså,
i mast og rigg det knaker, de bølger voldsomt slår.
Jeg natt til tirsdag vektet av særskilt larm og støy,
thi styrbords rekk utbrektes, nu sjøene gikk høyt.

På tirsdag som sedvanlig jeg straks på dekket går,
at største part er syke jeg nu fullendt forstår.
I meg nedsløg den tanke, de syke hjelpes bør,
fra rum til rum jeg vanker, jeg gikk fra dør til dør.

Der lå så mange syke, men værst de stillet var
som kun alene reiste og ingen kjente har.
Således en dame som jeg der ene fandt,
har lagt der i tre dager, ei smakt en dråpe vann.

Hun var ved full bevissthet da jeg til henne kom,
at mandag var passeret hun dog ei viste om.
Jeg kan ei her beskrive alt hvad jeg der mon så,
dog ennu en ting mere jeg her berøre må.

Jeg fant en stakkars Finne, en seksårs gammel gutt,
hvis moder var hensovet og han nu sendtes ut.
Han skulde til Canada for der jo var hans far,
og dette arme barnet et dårlig tilsyn har.

En pleierske, en doktor, ombord der også var,
men de besøkte ingen, om man ei kalt dem har.
Og denne lille gutten med feber høy han lå,
nu pleiersken jeg kalte, hun straks til han må gå.

Alt fra den første dagen at vi ombord mon gå
jeg passede en dame, vi lugar dele må.
Fra Høilandet ved Trondhjem den gjeve dame var,
hun åtte ganger forut passert Atlanten har.

En dag til meg hun sagde "Jeg niende turen gjør.
At dette er den bedste jeg sikkert sige tør.
Thi ingen ganger forut ble båret mat til meg,
formedels at de andre var like syk som jeg".

Fra den dag jeg den runde omkring blandt syke gikk,
jeg fikk det meget travelt å bringe mat og drikk.
Ved hvert et enest måltid jeg sørgete for dem,
som ei til bords kan komme, men lå der i sin seng.

Oppvarterne meg kjente så jeg fritt leide har
å bringe til de syke hvad som fornødent var,
og to av de oppvartes - rett hyggelige menn,
de hjalp meg selv å bringe mat til de syke hen.

Når jeg skal være ærlig jeg sige kan forsant
at ofte bitre minder fra svunden tid opprant.
Jeg var som oftes misskjent for arbeide og sved,
men her gav Gud oppreisning, blandt idel fremmede.

Nu onsdag gikk som vanlig med storm og bølgegang,
men "Bergensfjord" var tapper, seg stedse fremad svang.
På torsdag har nok stormen seg det i hode satt
at nu foran på baugen den kjempe vil med makt.

Ei heller den på fredag forandret tankegang.
De bølgers ville fråden seg over baugen svang.
Maskinene arbeidet med kraft som aldri før,
og stedse det gjentar seg propellene gikk tørr.

Det følte som en tvare var under skibet satt,
just som det stod og borret - det gikk ei frem ei att-
men som det står å kjemper med sjøers ville drag
det opp og fremad stevner, så gikk det slag i slag.

I disse siste dager vår fremgang var ei stor
og mange ledig plasser rundt hvert et spillebord.
Hver aften musikkorpset litt underholdning gav,
kun 3 ut av oss damer der under tiden var.

På torsdag efter frokost på største spisesal
vi alle skal oppmøte og der oppropes skal.
Enhver av oss nu også et særskilt papir får,
som oss representerer når vi på land skal gå.

Om torsdag ettermiddag når klokken den var tre
da kan vi våre kroner omslå til dalere.
For våre norske penger vi har ei mere bruk
og når kontoret åpnes vi skynder oss derut.

På fredag nu vi alle og oversees må.
Det kaltes Quarantainen vi der skal gjennomgå.
En doktor har seg stillet ved siden av en dør,
og nu var det lovmessig - vi der passere bør.

Nu skal denne herr doktor i forbifarten se
om noen særskilt sykdom hver enkelt drages med.
Det kan han vistnok ikke i det vi går forbi,
han derfor rapporterer: "De var for sykdom fri."

Da lørdagen var kommet har stormen slått retrett.
Av de som var sjøsyke er mange nu på dekk.
Det var så grått og tåket, ei langt man kunde se,
men nu vi og passerer Newfoundlands-bankene.

Om lørdag formiddag det festlig tilstelt var,
til ære for kapteinen de denne middag gav.
Og ved en hvers tallerken et appelsin der lå,
i dette var nedplantet det norske flagg å stå.

Ved denne kapteins middag nu skikk og bruk det var
at hver til sin oppvarter en drikkeskilling gav,
men flere av de stakler - de penger nyttet slik,
at førend det ble midnatt de ut i slagsmål gikk.

Om søndag ut på morgen vi så i Brochlyn var.
På den søndag også vi en prediken har.
Den dag lå vi der stille i Brochlyns stille havn,
thi ei før neste morgen vi skulde gå i land.

Om mandag morgen tidlig på land vi alle går.
En bunke av papirer enhver i hånden får.
Men ytterlig enmere de her oss lager til,
thi nu vi utstafferes som til et skuespill.

En hver av oss leveres nu en særskilt plakat,
og tall med store typer på hver av dem var satt.
Bakenpå stod trykket uti det svenske språk:
"På Rocken frem på brystet, ni denne fæsta må."

Imedens vi blev merket vi uti klynge stod,
men etterpå i rader man oss oppføre lot.
Nu kufferter og kasser var bragt på stranden hen,
og en for en ad gangen hver sin må vise frem.

Når kufferten var fremvist den straks sitt merke fikk,
dens eier må tilbake å stå på samme prikk.
Således gikk det for seg fra først til siste mann,
og vi var flere hundre, så tiden blev oss lang.

Derfra vi så må vandre hvortil en pramme lå,
den oss et stykke fører - på land igjen vi gå.
Fremad vi så marsjerer - et hus foran oss står,
med hatten ut i hånden vi det passere får.

På trappen foran døren to doktors var anbragt,
nu alle våre skjebner i deres hånd var lagt.
Og gangen helt fra døren de har innrettet så
at den med to gelendre tre rekker danne må.

Opp trappen må vi alle, men der ble dommen satt,
thi nu har de herr doktors på øinene gitt agt.
De som bedømmes friske den midtre linje fikk,
men de som syntes tvilsom - de ut til siden gikk.

De doktors talte ikke til oss et enest ord,
når linjen de oss tydet - de ut med hånden slog.
Til venstre sendtes kvinder, og menn til høyre gikk,
hva som ble deres skjebne vi der ei vite fikk.

Vi som var friske førtes derfra til et kontor
hvori der helt fra døren var satt en disk så stor.
Og langs med denne disken der satt nu herrer ni -
vi foran hver må stande, og svar på spørsmål gi.

Den første herres spørsmål det gjaldt vår pengesak.
"Kan femogtyve dollar du vise frem i dag."
Den andre herres spørsmål gjaldt kunnskap og forstand:
"Er du opplært å lese" og om vi skrive kan.

Jeg kan de ikke huske i rekkefølge mer,
men en vil gjerne vite hvordan vår stilling er,
en annen om vårt arbeid hva best vi drive kan,
en tredje hvor vi akter oss hen i dette land.

Det just som fra Herodes og til Pilatus går,
thi ennu flere herrer vi har å stanse for.
Nu skal våre papirer vi atter vise frem,
og flere av de herrer nu undersøker dem.

Når hvert papir var gransket og alt i orden bragt,
bilett for jernbanen blir oss da overrakt.
Dermed så var vi ferdige innpå dette kontor
og derfra vi direkte uti en hall så stor.

Til midten uti hallen enhver av oss må gå,
til sammen i en klynge vi alle måtte stå,
inntil enhver var kommet i fra kontoret ut,
og det tok flere timer før allting der var slutt.

Så stod vi da å ventet inntil den siste kom,
og følte da så trette vi kunde segne om.
Dog hadde de et vakthold som stadig kretset rundt
og holdt oss tett tilsammen som tråde i en bundt.

Nu vakten trakk seg sammen og vi fri adgang fikk,
litt lenger bort i rummet der solgtes mat og drikk,
hvortil vi høilig trengte da vi ei har smakt mat
i fra den tidlig morgen - nu var det langt på dag.

Der var og noen benker så enkle sitte fikk,
men vi var jo så mange, der var en hel trafikk.
Og ganske straks vi skulde uti en ferge gå
som oss derfra skal føre, den tett ved huset lå.

Ombord på denne ferge vi vistnok alle må,
men hvorledes vi kunde - jeg kan ei selv forstå.
Oss selv og vår bagasje de sammenstuve lot,
vi hengte på hverandre - der var ei plass ved fot.

Det tok nu ikke lenge før vi i New York var,
og straks hen til stasjonen det med oss alle bar,
og til et stort lokale hvor alle sitte fikk -
vi var vist også alle derfor takknemlig.

Dog var det ikke lenge vi der kan sitte ned,
vi ganske straks må vende til togets avgangs sted.
Og nu på stasjonen vårt antall øket har -
thi i fra flere lande der emigranter var.

Det var ei langt fra midnatt da toget satt i gang,
og det er ganske sikkert - den mandag falt oss lang.
Til Ellis-Island skulde ei emigranter ut,
den trafikk som der føres med lov skuld vært forbudt

På reisen helt fra Trondhjem to svenske gutter var,
og begges deres penger den ene på seg bar.
På forut nevnte trappe de opp tilsammen går -
en vinkedes rett fremad, en sidelinjen får.

Nu syntes skjebnen grusom mot disse unge menn,
han som ei bar på penger var den som blev igjen.
Sorgfull for kameraten den andre også var,
thi ennu tredje dagen ei hørt fra ham han har.

To damer sammen reiste - det gikk dem likedan,
den ene ikke mere den annen finne kan.
Thi opp til Ellis-Island de begge sammen går,
men sikkerlig den ene igjen der blive må.

Det tog for oss beordret - i lokal rute gikk,
og vi blev og befordret i landets stil og skikk,
thi emigranter aktes ei stort i dette land,
derfor nu riktig simpelt de oss befordre kan.

Den vogn hvori vi kjører - uhyre lang den var,
og bare emigranter de på en sådan tar.
Derinne var så smussig, et riktig skiddent sted,
alt kleber ved ens fingre hva der man rører ved.

På støv i vindusposten vi skrive kan vårt navn,
på setene vi sitter - aldeles likedan.
Jeg hadde nært forglemt det, men tenkte meg litt om,
at denne jernbane bar navnet "Burtingtown".

Mens toget iler fremad vi sitter der i fred,
ei heller er det lenge imellem stoppested.
Vi går den hele tirsdag igjennem høydedrag,
og byer - også farmer- langs hele linjen var.

Om onsdag på formiddag vi til Chicago kom,
og dermed var vi ferdig med linjen "Burtingtown",
thi straks til stasjonen med omnibuss vi går,
og derfra vi da også en annen linje får.

På denne stasjonen vi vekteren er ser,
til gjengjeld døren låses, de tryggere da er.
Det var omkring to timer vi innelåst der står,
men da blir døren åpnet, nu straks skal toget gå.

Nu landskapet forandres, det riktig vakkert er,
kun fladt - med pene huse - så langt som øyet ser,
og denne jernbane er ei den første lik,
thi allting her er rengjort, vi sitter koselig.

Den jernbane bærer sitt navn av byer tre,
"Chicago" og "Melvake" - "Sant Paul" kan man og se.
Den går til Vestkysten om man den reisen tar,
men jeg skal til Midt-Vesten og i "Sant Paul" gå av.

Litt førenn det blir midnatt ut i "Sant Paul" vi står,
fra toget til stasjonen vi da direkte går.
Straks efter vi var kommet ankom et tog fra syd,
og nu så får vi høre musikk og trommelyd.

Musikken som vi hørte et musikk-korps den gav,
det, samt endel soldater fra Texas kommet var.
Unitet States en feide med Mexico har hatt,
og derfor de soldater til Texas har vært kalt.

Igjennem stasjonen den hele arme går,
rett liketil hotellet som tett ved siden står.
Men aller først i spissen den lille "Tambur" gikk,
og dernest så de andre, alt efter stil og skikk.

Tilbake neste morgen de hen til toget går
med "Tamburen" i spissen, som sikkert takten slår,
og nu da det var morgen jeg godt dem kunde se -
av de som slo på trommer var treogtredeve.

Litt efter klokken åtte et tog til avgang slår
og dermed jeg da atter en annen linje får.
Thi hele tiden forut i vest jeg stedse drog,
men nu må kursen settes direkte i mot nord.

Jeg ingen reisefeller med dette toget har,
thi vi var alle merket, så kjennelig vi var.
Landskapet er det samme, i dag just som i går,
og mange pene huse på slettene der står.

Da det var ganske middag vi til Ruch-City kom,
og tog jeg der må skifte - i hast til den stasjon.
Men der på den stasjonen jeg ikke lenge var,
det tog som jeg skal take var straks til avgang klar.